

רשימות חוברת יז

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת וירא, הננו מוציאים לאור ב' רשימות מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו: (א) מה שדיבר בחגיגת בר מצוה ביום כב' סיון תש"ב — ביאור בדברי המדרש אודות חגיגת בר מצוה הראשונה, אודותה מסופר בפרשתנו (כא, ח) "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק". (ב) ביאור בפסוק "לא ידעתי מי עשה וגו'" (פרשתנו כא, כו) — ע"ד החסידות.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה מגכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות־קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' וירא. ה'תשנ"ו
ברוקלין, נ.י.

כב' סיון, ש"ב. בר מצוה. קאז'ר'

[לעיג"כ במכ' לב"ד מ"מ ש"ס]

בר מצוה, היינו שנכנס בתוך מחנ"י, ומקבל עליו כל עול תומ"צ, ושמחים ומשמחים כל קרוביו ומכיריו. ממה ישאב כח ועוז ע"ז, ובפרט בעת צרה הזאת, שבנ"י דווים וספוחים? אלא שמעשה אבות סימן לבנים. במשך אלפי שני חיי עם ישראל, הי' זמן דאיש תחת גפנו גו', וזמן דצרות גדולות אחרי שמפני חטאנו גלינו מארצנו וכו', והעבר מלמד על העתיד וההוה.

ויסופר ע"ד בר מצוה הראשונה, בבית היהודי הראשון, אחד הי' אברהם. ובב"ר פנ"ג שעשה משתה גדול שכל גדולי עולם ובפרט עוג הי' שם. וא"ל לעוג לא היית אומר אבר' פרדה עקרה ואינו מוליד [בדוחק י"ל דזה קאי גם למ"ד שנגמל מיצה"ר, אף שלפי פשט הענין משמע דקאי אזמן שהי' יצחק קטן, היינו למ"ד נגמל מחלבו. ובדב"ר הובא זה אמ"ד שהי' במילת יצחק] — כי עוג טען דלו יהי א"א באמונתו, אבל אין זה ענין לצעירים דלא ימשכו אח"ז, וזהו "אינו מוליד". ושיטת עוג הנה ערשו (דברים ג' יא') — ופי' הרשב"ם עריסת ילד קטן — ערש ברזל — דהעיקר בריאות הגוף. ומהמצות רק ענינים שהשכל מחייבם ומפני שהשכל מחייבם, שלכן אמר לא"א שילך להציל את לוט בן אחיו (ב"ר פמ"ב. נדה סא.) [ואואפ"ל שזהו הסמיכות בב"ר פמ"ב: שכשראה א"א עוסק במצות מצה, מהימנותא היפך טעם דחמץ, אמר אבר' זה קנאי הוא — אינו מוגבל בשכל — וכשאומר לו שנשבה לוט ילך וילחם — אף שע"פ שכל א"צ לעשות זה, כי הי' מס"נ — ויהרג. ההולך אחר השכל, יכול לרמות שעושה מצוה וכונתו שיהרג ויקח אשתו], והנה היא ברבת בני עמון — עיר הבירה — שהראוה למופת חנוך בני כרכים.

וענה עוג שזהו רק מתנה — שאין לו אחיזה בחיים, זריעה בארץ וצמיחה מזה — ובמילא לא יהי' לו קיום, ובאצבע קטנה ימיתנו. וא"ל הק' מה אתה מבזה על מתנתו תאריך ימים ותפול בידי אלף אלפים כו' של ב"ב. כי גם חוזק ובריאות בגשמיות הוא רק כשיש בסיס ויסוד של רוחניות ואמונה, כי בלאה"כ למה לא יחטא הבן וירדוף אחרי מותרות וכו'. ולכן מלחמת עוג היתה מלחמה ממש, בחרב, כמש"נ בכתוב. והנס — ברכות נד: — הי' רק שלא יכול לזרוק ההר על בני אב"ל להמיתו

קפץ מרע"ה ומחי' בקרסולי'. ולא כמלחמת יריחו ע"י שופרות וכמלחמת
סנחריב וכה"ג, להראות שבריאות הגוף ונצחון גם בגשמיות, תלוי
בבריאות הנשמה, הבא ע"י אמונה שלמה — עד כדי מס"נ — באלק'
עולם.

כב' סיון, תש"ב. בר מצוה. קאזרנובסקי¹.

[לעיין ג"כ במכתב לבן דודי מנחם מענדל שניאורסאהן²].

א. בר מצוה, היינו שנכנס בתוך מחנה ישראל, ומקבל עליו כל עול תומ"צ, ושמחים ומשמחים כל קרוביו ומכיריו³.

וממה ישאב כח ועוז על זה (להכנס בתוך מחנה ישראל ולקבל עליו כל עול תומ"צ), ובפרט בעת צרה הזאת⁴, שבנ"י דווים וסחופים⁵?

אלא ש"מעשה אבות סימן לבנים"⁶:

במשך אלפי שני חיי עם ישראל, הי' זמן ד"איש תחת גפנו גו"⁷, והי' זמן דצרות גדולות, אחרי ש"מפני חטאנו גלינו מארצנו וכו"⁸. והעבר מלמד על העתיד וההווה⁹, וכדלקמן.

ב. ויסופר ע"ד בר מצוה הראשונה¹⁰, בבית היהודי הראשון —

"אחד הי' אברהם"¹¹ — בר מצוה של יצחק:

כתיב¹² "ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק". ואיתא בב"ר פנ"ג¹³ — לאחרי שמביא הפירוש ד"ויגמל"

(1) הרה"ת ר' שלמה אהרן קאזרנובסקי (בבר מצוה של בנו).

(2) בנו של הרה"ח ר' שמואל שניאורסאהן, אחיו של כ"ק הרה"ק וכו' ר' לוי יצחק שניאורסאהן, אביו של רבינו.

המכתב הוא להברר מצוה של הבן-דוד, והוא מכ"ח אלול תרפ"ט (י"ל בעזה"י בפ"ע).

(3) ע"ד השמחה דבר מצוה — ראה זו"ח בראשית יו"ד, סע"ג. טו, ד. מג"א או"ח סרכ"ה סק"ד. סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 403. וש"נ.

(4) בעיצומה של מלחמת העולם, שרבים מבנ"י נהרגים על קידוש השם כו'.

(5) ראה יבמות מז, א: "ישראל בזמן הזה דויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באים עליהם".

(6) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(7) מ"א ה, ה.

(8) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(9) ראה גם לקו"ד ח"א פה, סע"ב: "מאמר החכם העבר מלמד ההווה ומורה דרך העתיד".

(10) בהבא לקמן ראה גם — אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד ע' שמב ואילך. ח"ו ע' קיב ואילך. ח"יב ע' עח.

(11) לשון הכתוב — יחזקאל לג, כד.

(12) וירא כא, ח.

(13) פיסקא יו"ד. וראה גם (בהבא לקמן) — לקו"ש ח"א ע' 45 ואילך.

(לדעת ר' הושע'י רבה) ש"נגמל מיצר הרע" (כלומר בן י"ג שנה שאז בא יצר טוב¹⁴) — שעשה אברהם "משתה גדול", "משתה גדולים", שכל גדולי עולם ובפרט עוג הי' שם ("עוג וכל גדולים עמו היו שם").

וממשיך במדרש שם: "אמרו (לו) לעוג לא היית אומר אברהם פרדה עקרה ואינו מוליד, אמר להם (עוג), עכשיו מתנתו מה היא, לא שפופה (שפלה ונמוכה¹⁵), אין יהיב אנא אצבעי עלי' (אם אתן אנכי אצבעי עליו¹⁵) אנא פחיש לי' (פוחס צורתו¹⁵), אמר לי' הקב"ה מה אתה מבזה על מתנתו, חייך שאת רואה אלף אלפים ורבי רבבות יוצאים מבני בניו, ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידו, שנאמר¹⁶ ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי בידך נתתי וגו'". ע"כ לשון המדרש.

ג. ויש לבאר תוכן הויכוח והשקו"ט בנוגע ללידת יצחק — במשתה הבר מצוה, י"ג שנה לאחר שנולד,

[ובהקדמה — שבדוחק י"ל דזה (סיפור המדרש אודות הויכוח והשקו"ט עם עוג) קאי גם למ"ד ש"נגמל מיצה"ר", היינו, שמאורע זה הי' בעת הבר מצוה, אף שלפי פשט הענין משמע דקאי אזמן שהי' יצחק קטן (שזו מתאים השקו"ט אודות הפלא בזה שאברהם הוליד), היינו למ"ד ש"נגמל מחלבו"¹⁷. ובדב"ר¹⁸ הובא סיפור זה אמ"ד שה"משתה גדול" הי' במילת יצחק¹⁹].

שאינ המדובר אודות היכולת להוליד בן כפשוטו — דבר שנתברר מיד בלידת יצחק, אלא אודות היכולת להוליד (בעיקר) במובן הרוחני, לגדל ולחנך בן שימשיך בדרכו ואורח חייו — דבר שנתברר בעת הבר מצוה.

ד. וביאור הענין:

כי עוג טען דלו יהי אברהם אבינו באמונתו, אבל אין זה ענין

14) פי' מ"כ. ובפי' מהרז"ו: "שמ"ש ויגדל ויגמל סותרים זא"ז, כי ויגדל משמע שנעשה גדול, ויגמל משמע שנגמל מחלבו .. וע"כ פי' ויגדל כפשוטו, ומ"ש ויגמל, שנגמל מיצה"ר, בן י"ג, שאז נקרא גדול".

15) פי' מ"כ.

16) חוקת כא, לד.

17) דעת רבנן (וכ"ה בפרש"י עה"פ: "לסוף כ"ד חדש").

18) ספ"א.

19) ושם: "ד"א .. בשעה שמל אברהם את יצחק בנו עשה משתה .. גדול .. שכל גדולים היו שם אף עוג הי' שם, באותה עשה אמרו לו לעוג לא כך היית אומר אברהם .. אינו מוליד וכו'".

לצעירים, דלא ימשכו אח"ז. וזהו שהי' עוג אומר ש"אברהם .. אינו מוליד", היינו, שאין בכחו של אברהם לפעול המשך דרכו ואורח חייו, אמונתו וכו', אצל הצעירים.

ובנוגע להקטנים והצעירים — שיטת עוג מפורשת בהמסופר אודותיו:

"הנה ערשו" (דברים ג' יא') — ופי' הרשב"ם עריסת ילד קטן — "ערש ברזל", דהיינו שהעיקר הוא בריאות הגוף, ללא בסיס יסוד של רוחניות ואמונה;

ומהמצות — טוען עוג — יש לקיים רק ענינים שהשכל מחייבם, ולא עוד אלא שקיומם צ"ל (לא מצד ציווי הבורא, אלא) מפני שהשכל מחייבם²⁰, שלכן אמר לאברהם אבינו שילך להציל את לוט בן אחיו (ב"ר פמ"ב. נדה סא²¹) — שזהו ענין שהשכל מחייבו.

[ואולי אפ"ל להיפך — שאמירתו לאברהם שילך להציל את לוט היא בגלל שאברהם יעשה גם דבר שאין השכל מחייבו — שזהו הסמיכות בב"ר פמ"ב: "בא (עוג) ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות (מצות) .. אמר אברהם זה קוניון (קנאי¹⁵) הוא, ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג, ואני נוטל את שרי אשתו" — שכשראה את אברהם אבינו עוסק במצות מצה, מיכלא דמהימנותא²², היפך טעם (הבנה והשגה) דחמץ²³, אמר, אברהם זה קנאי הוא — אינו מוגבל בשכל, ובמילא, כשאומר לו שנשבה לוט, ילך וילחם — אף שע"פ שכל אין צריך לעשות זה, כי זה הי' מסירת נפש שאין השכל מחייב²⁴ — ויהרג.

(20) היפך האמת, שגם המצוות שהשכל מחייבם צריך יהודי לקיימם לא מפני חיוב השכל, אלא מפני ציווי הבורא, ולא עוד אלא שכן צ"ל גם אצל אוה"ע, כפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח) בנוגע לקיום שבע מצוות בני נח ע"י חסידי אומות העולם: "שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה .. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת .. אינו מחסידי אומות העולם כו".

(21) בב"ר שם (ח): "ויבוא הפליט .. הוא עוג .. אמר (עוג) .. אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה כו". ובנדה שם: "ויבא הפליט ויגד לאברם העברי .. זה עוג כו" (ובתורה זה — מביא גם הב"ר הנ"ל).

(22) זח"ב קפג, ב. וראה לקו"ת צו יג, ד.

(23) ראה תו"א ויקהל פט, ג. לקו"ת שה"ש יד, ד.

(24) כלומר: הצלת לוט כשלעצמה הו"ע שהשכל מחייבו, אבל, בניסבות כאלה, שפעולת ההצלה קשורה עם יציאה למלחמה נגד ארבעה מלכים ובפרט שהיו גבורים כו' (פרש"י לך לך יד, ט) — ה"ז ענין של מסירת נפש שאין השכל מחייב.

ולהעיר, שכאן רואים שההולך אחר השכל, יכול לרמות שעושה מצוה, ובאמת כונתו לענין הפכי, כבנדו"ד, שכוונתו לא היתה להציל את לוט, אלא שיהרג אברהם ויקח את אשתו].

וממשיך הכתוב (בענינו של עוג) "הנה ערשו גו' הלא היא ברבת בני עמו"ן" — עיר הבירה — שהראוה ל"ערשו ערש ברזל" למופת לצורך חנוך בני כרכים, שילמדו שיטתו שהעיקר הוא בריאות הגוף (ולא ענינים רוחניים), כנ"ל.

וזהו שבעת הבר מצוה של יצחק אמרו לעוג "לא היית אומר אברהם .. אינו מוליד" — שהרי עכשיו רואים הכל שאברהם הצליח לגדל ולחנך את בנו בדרכו עד שנעשה בר מצוה וקיבל עול תומ"צ.

ועל זה ענה עוג: "מתנתו מה היא", היינו, שזהו (חינוכו של יצחק עד לקבלת עול תומ"צ) רק מתנה שבאה מלמעלה ואינה מצד המטה, שלכן — טוען עוג — אין לו אחיזה בחיים, להיות באופן של זריעה בארץ וצמיחה מזה, ובמילא, לא יהי' לו קיום, ובאצבע קטנה ימיתנו.

ה. ועל זה אמר לו הקב"ה, מה אתה מבזה על מתנתו, תאריך ימים²⁴ 25 בידי אלף אלפים כו' של בני בניו:

כי, גם חוזק ובריאות בגשמיות, הוא, רק כשיש בסיס ויסוד של רוחניות ואמונה, כי, בלאו הכי, למה לא יחטא הבן וירדוף אחרי מותרות וכו' — דבר שיפגע סו"ס גם בחוזק ובריאות בגשמיות.

כלומר: הצורך בבסיס ויסוד של רוחניות ואמונה הוא לא רק מצד למעלה (שאז יש מקום לטענה שזהו"ע של מתנה, ואין לה קיום כו'), אלא גם מצד גדר המטה (גשמיות) גופא, כיון שלולי בסיס ויסוד של רוחניות ואמונה יבטל גם החוזק ובריאות בגשמיות.

וזהו תוכן המענה לעוג — שמזלזל בדרכו של אברהם בחינוך יצחק בנו שזהו"ע של מתנה שאין לה קיום כו' — שאדרכה: שיטתו של עוג (בריאות הגוף בלבד) היא זו שאין לה קיום, שכן, סו"ס יפול עוג ביד בני בניו של יצחק, שדוקא אצלם יהי' גם חוזק וגבורה בגשמיות.

(25) הלשון "תאריך ימים" הוא מב"ר פמ"ב שם: "א"ל הקב"ה (לעוג) חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם, ועל שחשבת להרוג את הצדיק חייך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רבבות מבני בניו וכו'".

ולכן מלחמת עוג (שבה נפל ביד בני בניו של יצחק) היתה מלחמה ממש:

מלחמת עוג היתה בחרב, כמש"נ בכתוב (במלחמת סיחון, ועד"ז במלחמת עוג, שבה נאמר¹⁶ "ועשית לו כאשר עשית לסיחון") "ויכהו ישראל לפי חרב"²⁶,

והנס שבמלחמת עוג — כמסופר בברכות נד:²⁷ — הי' רק שלא יכול לזרוק ההר על בני, אבל כדי להמיתו, קפץ משה רבינו ע"ה ומחי' בקרסולי' — פעולה טבעית,

ולא כמלחמת יריחו שהיתה (לא מלחמה ממש, באופן טבעי, אלא) באופן נסי, ע"י שופרות כו'²⁸, וכמלחמת סנחריב²⁹, וכה"ג.

וטעם הדבר — כדי להראות שבריאות הגוף, ונצחון גם בגשמיות (אפילו בטבע), תלוי בבריאות הנשמה, הבא ע"י אמונה שלימה — עד כדי מס"נ — באלקי עולם.

(26) חוקת כא, כד.

(27) ושם: "אמר (עוג) מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי, איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואישרי עליהו ואיקטלינהו. אול עקר טורא בר תלתא פרסי ואייתי על רישי, ואייתי קב"ה עלי' קמצי (נמלים) ונקבוה ונחית בצוארי' כו'". ומסיים: "משה .. שקיל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחיי' בקרסולי' וקטלי'".

(28) יהושע ו, ד ואילך.

(29) שבה נאמר (מ"ב יט, לה) "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור גו' וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים" (וראה איכ"ר פ"ד, טו: "חזקיהו אמר .. אני ישן על מטתי ואתה — הקב"ה — עושה וכו'").

לא ידעתי מי עשה וגו' (ברא' כא' כו') "ויש להעיר לענין גזילה מפסוק על אודות באה"מ אשר גזלו עבדי אבימלך בפ' וירא כא' כה' ובמד"ר שם פנ"ד איזהו גזלן בק"א זה שהוא גזול בפרהסיא ושם לעיל מיני' ע"פ עני ואביון מגוזלו דקאי על יצה"ר וכי יש גזלן גדול מזה וכו'. ובאה"מ הוא מל' דאצי' הנק' באר ז'. וכן בינה נק' כן כו' וז"ע לנו המים שרוצים לינוק מבחי' עליונה כמ"ש בתו"א פ' תולדות ראה ריח בני" [להבין ענין הברכות סי"ז רל"ח].

ובקצור שם: "שהוא ית' נק' מקומ"ח והם גזלו באר הנובע כו' מטענה הנ"ל כי אם צדקת כו' ובפרט כשטוענים דלא אכשיר דרי".

וא"כ אואפ"ל הג' לשונות בפ' הנ"ל: לא ידעתי וגו' שמבאר סיבת הדבר דזהו מבחי' דלא ידעי בין ארור וכו'. וגם אתה — אברהם חכ' — לא הגדת — המשכת — לי. שיהי' ע"י התלבשות בחכ' ע"ד ויוציאנו דיצי"מ. וגם אנכי לא וגו' — פני' הכתר. תענוג. דמשם אינו שייך יניקה. כי גאה גאה. אין כתר מל' להמן.

"לא ידעתי מי עשה וגו'" (בראשית כא' כו') — תשובת אבימלך לאברהם שהוכיחו על אודות באר המים אשר גזלו עבדיו. ובהקדם ביאור הענין דגזילת באר המים — ע"פ חסידות:

"ויש להעיר לענין גזילה מפסוק על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך בפ' וירא כא' כה', ובמד"ר שם פנ"ד איזהו גזלן בר קפרא אומר זה שהוא גוזל בפרהסיא, ושם לעיל מיני² ע"פ³ עני ואביון מגוזלו דקאי על יצה"ר וכי יש גזלן גדול מזה וכו'. ובאר המים הוא מלכות דאצילות הנקראת באר שבע, וכן בינה נקראת כן כו', וזהו ענין לנו המים⁴, שרוצים לינוק מבחי' עליונה, כמ"ש בתו"א פ' תולדות⁵ (ד"ה) ראה ריח בני" [להבין ענין הברכות סי"ז רל"ח⁶].

ובקצור שם⁷: "שהוא ית' נקרא מקור מים חיים, והם גזלו באר הנובע כו' מטענה הנ"ל, כי אם צדקת כו"⁸, ובפרט כשטוענים דלא אכשיר דרי".

וא"כ אולי אפ"ל הג' לשונות בפסוק הנ"ל — (א) "לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה", (ב) "וגם אתה לא הגדת לי", (ג) "וגם אנכי לא וגו'":

"לא ידעתי וגו'": שמבאר סיבת הדבר (ש"גזלו עבדי אבימלך", יניקת החיצונים) — דזהו מבחי' דלא ידעי ("לא ידעתי") בין ארור וכו' ["לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"⁹, שזהו ע"ד תוכן הענין

(1) פיסקא ג'.

(2) פיסקא א'.

(3) תהלים לה, יו"ד.

(4) תולדות כו, כ.

(5) כ, ד.

(6) המשך חייב אדם לברך תרל"ח — שהוא "הרחב הביאור ביותר בעניני ד"ה להבין ענין הברכות שבתו"א ובלקו"ת לג' פרשיות (לקו"ת תורת שמואל ש"א)" (הערת רבינו במפתח להמשך הנ"ל) — ס"ע כו ואילך.

(7) שם ריש ע' כח.

(8) איוב לה, ז.

(9) מגילה ז, ב.

ד"אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך מה תעשה לו" שנזכר בהקצור שם], שמצד זה יכולים החיצונים לינק מבחי' עליונה¹⁰.

"וגם אתה לא הגדת לי": וגם אתה — אברהם, בחי' החכמה¹¹, לא הגדת — המשכת (הגדה מלשון המשכה¹²) — לי, שיהי' ההמשכה ע"י התלבשות בחכמה, שעל ידה נשללת האפשרות ליניקת החיצונים¹³, ע"ד המבואר בענין "ויוציאנו" דיציאת מצרים¹⁴.

וגם אנכי לא וגו': "אנכי" — קאי על פנימיות הכתר¹⁵, תענוג, דמשם אינו שייך יניקה לחיצונים, כי, בבחי' פנימיות הכתר נאמר¹⁶ "כי גאה גאה", "אתגאי על גותניא"¹⁷, שמסלק אורו מהגיאים שלא ליתן שפע להחיצונים¹⁸, שלכן אין כתר מלכות להמן¹⁹.

(10) ראה ד"ה להבין ענין הברכות בלקו"ת לג"פ (בראשית לו, ב (נדפס באוה"ת בראשית (כרך ג') תקסה, ב)): "בחי' כחשיכה כאורה ששם כעין עד דלא ידעי בין ארור המן לברוך מרדכי ר"ל שגם המן יוכל להיות לו השפעה כי שממית בידים תתפש כו' ורבו פשעיך מה תעשה לו כו', כי דוקא בחכמה הוא בחי' ברוך מרדכי, משא"כ בבחי' דכחשכה כאורה משם גם ארור יש לו יניקה".

(11) ראה תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.

(12) תו"א בראשית ו, ד. ובכ"מ.

(13) ראה תו"א ויחי (בהוספות) קג, ד, שיניקת החיצונים מבחי' אחריים, ש"גם המנגד לרצון יקבל הרבה שפע חיות", אינה אלא "כל זמן שלא נתצמצם הרצון בשכל .. מפני עוצם כח הרצון בהתרחבות גדול מאד עד דשדי בתר כתפוי ג"כ הרבה שפע מה שלא היו מקבלים עפ"י חכמה", והוא מצד "הסתלקות המוחין", "כי כאשר יטרד האדם בעצמותו לא יתפס מקום בעיניו כל מה שמנגדו", אבל "כשיורד הרצון ומתצמצם בשכל .. ירגיש את המנגד .. לא יוכל לסבול היפך הרצון וירחיקנו בתכלית".

(14) ראה תו"א שם ש"עיקר יצ"מ הי' לפי שנתפשטו בחי' זרועות דא"א כו' כמבואר בכוונת פסח" (סידור הארז"ל במקומו. ועוד. נתבאר בסידור (עם דא"ח) רצג, ג ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות קרבן פסח (עו, ב ואילך)) — ש"ויוציאנו ה' אלקינו גו" קאי על "או"א שמלבישין לזרועות דא"א" — "עד"מ באדם כאשר נתפשט וירד מן טרדת העצמות של בעל הרצון להיות נמצאים ברצון זרועות, דהיינו חסדים וגבורות ימין ושמאל, ע"פ חו"ב .. להיות (הרצון) מתלבש בחו"ב, ומפני זה יהי' הרצון תופס קצת מקום עד שלא יסבול היפוכו ומנגדו" (ועיי' מתבטלת היניקה דפרעה).

(15) ראה לקו"ת אמור לד, ד. סה"מ תרצ"ט ע' 135.

(16) בשלח טו, א.

(17) ת"א עה"פ.

(18) לקו"ת לג"פ שם (לז, ג) — מתו"א מג"א קכא, ב. לקו"ת חוקת נט, ב.

(19) לקו"ת שם. תו"א שם צא, ב ואילך.